

Fișa 1

- A. „Nenorocirea ungară, a început în ziua în care a fost introdus dualismul austro-ungar. Dualismul a fost o anomalie și el a însemnat dominația ungară și germană asupra celorlalte popoare ale monarhiei, stare de lucruri pe care civilizația timpurilor noastre nu o poate tolera”(Baronul Szilassy).
1. Care a fost consecința creării statului dualist?
- B. Toată lumea știe că Austria, ca expresie geografică, este în prada luptei naționalităților. Au loc peste tot conflicte și ciocniri. Gândiți-vă la plictiselile unui monarh ai cărui supuși vorbesc 17 limbi! Când îți arunci privirea asupra unei hărți colorate potrivit cu popoarele ,locuitoare, cu gândul de a-i atribui fiecăruia partea ce i se cuvine, încercătura se dublează în fața nenumăratelor enclave semănate ca din întâmplare...Este cu totul altceva cu românii din Ungaria și Transilvania, care, în număr de trei milioane și jumătate, luptă de multă vreme pentru a obține autonomia relativă la care au fără îndoială dreptul”(Diploma imperială a lui Franz Josef, 1860).
1. Caracterizați lupta de emancipare națională a românilor din Transilvania!
  2. De ce Austro-Ungaria era considerată „închisoarea națiunilor”, adică un stat multinațional?
  3. Identificați numele și spațiul locuit de către etniile (națiunile) aflate în interiorul acestui imperiu.

Aurel C. Popovici și federalismul românesc din Transilvania (1890-1906)

- C. „(...) 15 state naționale formează împreună un stat federal monarhic sub numele de Statele Unite ale Austriei Mari. Parlamentul imperiului se compune din: a) Camera Deputaților și b) Senatul. În fiecare stat național se instituie un parlament, un guvern deosebit și o putere judecătorească. (...). Fiecare stat național hotărăște care va fi limba oficială a statului. Limba mijlocitoare internațională a imperiului este cea germană”(Aurel C. Popovici, *Principiile de bază ale unei Constituții Federative*).
1. Ce soartă ar fi avut Imperiul austro-ungar dacă s-ar fi luat în considerare proiectul lui Aurel C. Popovici?.
- D. „Naționalitățile noastre...trebuie să devină și ele *state naționale*. Ele trebuie să fie organizate, din punct de vedere constituțional, pe teritoriile lor comune, sub sceptrul împăratului nostru și să fie astfel în mod firesc atât de strâns legate, încât nici să nu le treacă prin minte să graviteze în afara hotarelor imperiului și să alerge după alte utopii panslaviste și iredentiste”(Aurel. C. Popovici, *Stat și națiune. Statele Unite ale Austriei Mari*, 1906).
2. Ce avantaje ar fi prezentat federalismul național pentru imperiu?

Egala îndreptățire a națiunii românești și a confesiunilor sale

- E. „Națiunea română, religia greco-catolică, ca atare și religiunea greco-orientală, se recunosc prin lege, într-un înțelesul națiunii transilvane, întocmai ca și celelalte trei națiuni și patru confesiuni recunoscute ale Transilvaniei. 2. Biserica greco-catolică, ca atare și Biserica greco-orientală au tot aceea pozițiune de drept se sine stătătoare în stat și tot aceea libertate de a se organiza în afacerile lor interne, pe care le ocupau celelalte Biserici ale țării,

recunoscute prin lege și recepte după dreptul de stat...3. Națiunile recunoscute prin lege, și adică națiunea maghiarilor, săcuilor, sașilor și a românilor, față una de alta sunt pe deplin egal îndreptățite și ca atare folosesc în sensul constituției transilvane de asemenea drepturi politice”(Legea din 10 septembrie 1863, votată în Dieta de la Sibiu).

1. Precizați importanța au articolele votate la de Dieta de la Sibiu pentru extinderea autonomiei provinciilor românești din cadrul Imperiului austro-ungar.
  2. Care dintre națiuni îi erau încălcate cele mai importante drepturi și de ce?
- F. „La adăpostul armatei comune, Ungaria, sau mai bine zis magnații unguri, stăpânii ei, au pus în practică maghiarizarea naționalităților, crezând că ceea ce este imposibil în lumea întreagă s-ar putea înfăptui la Budapesta. *Noi n-am vrut să învățăm nimic, n-am vrut să ținem seama de faptul că Ungaria orientală era locuită de români și mai mult, deci, că aceștia constituiau majoritatea.* În 1864, Austria acordase românilor autonomia națională. Trei ani după aceea, Ungaria a violat această autonomie. O astfel de tortură a unui popor în secolul XIX, era pur și simplu intolerabilă”(Baronul Szilassy).
1. Care să fie motivația nobilului maghiar Szilassy în aprecierea acestor dure acuzații la adresa Ungariei?

Pronunciamentul de la Blaj (3-5 mai 1868)

- A. „Considerând pericolul prea învederat în care ajunsese națiunea română, limba și confesiunile ei, prin starea prezentă a lucrurilor și nemulțumirea provenitoare de aici;...declarăm că:
1. Ne pronunțăm pentru autonomia Transilvaniei...
  2. Ne pronunțăm pentru reactivarea articolelor de lege aduse în Dieta de la Sibiu din anii 1863/1864, prin ambii factori competenți ai legislațiunii, sancționați de maiestate, publicați și puși în viață, prin care articole națiunea română s-a înmatriculat ca națiunea regnicolară (care aparține țării-n.n.), iar limba și confesiunile ei au fost garantate.
  3. Ne pronunțăm pentru redeschiderea dietei Transilvaniei pe baza unei adevărate reprezentațiuni populare...”
1. Motivați dezideratele (cerințele; dorințele) naționale și politice formulate de românii aflați sub dominația austro-ungară.

Memorandumul (1892)

- B. „(...). Poporul român (...), în toate timpurile (...), a năzuit spre validarea drepturilor sale naționale, la care n-a renunțat niciodată. (...). Poporul român e exclus din legislațiune, din reprezentanțele comitatense, de la oficiile publice, iar limba lui e scoasă din toate sferile vieții publice și juridice. (...). Statul nu face nimic pentru dezvoltarea ei culturală și economică și întâmpină cele mai mari greutăți în exercitarea drepturilor de autonomie bisericească și de liberă asociere. (...). Românii stăruie în dorința ca în formă legală și prin concursul factorilor competenți, sistemul de guvernare să fie reformat în patria noastră astfel, ca să se asigure drepturile odată câștigate și să se țină seama de interesele legitime ale tuturor popoarelor ce compun statul maghiar poliglot (unde se vorbesc mai multe limbi). Dreptul istoric, întocmai ca dreptul public al Transilvaniei, legile fundamentale...asigură autonomia Transilvaniei într-o formă

inatacabilă și poporul român, mai ales după proclamarea egalei îndreptățiri de la 1848, și după dezvoltarea făcută, în anii 1863-1865, în dreptul public, avea în acest act prețioasă suprema garanție pentru viața națională română pe viitor și aspirațiunile lui raționale culminau în această autonomie”(*Memorandumul adresat de Partidul Național Român împăratului, 26 martie 1892*).

1. De ce autonomia răspundea aspirațiilor naționale ale românilor?
2. Reflectați asupra cauzelor alcătuirii Memorandumului. Precizați cerințele lui esențiale.
3. Identificați în Memorandum drepturi ale românilor transilvăneni.
4. Meditați, de ce Memorandumul a fost considerat atentat contra statului maghiar.

Discursul lui Ion Rațiu în procesul de la Cluj, 1894

C. „Ceea ce ne-a silit pe noi și pe întregul popor român ca să facem acest demers este faptul că atât legislațiunea, cât și guvernul ne-a adus la convingerea nestrămutată că în fața lor pentru noi vorbă de dreptate nu poate fi... Ceea ce se discută aici domnilor, este însăși existența poporului român. Existența unui popor nu se discută, se afirmă. De aceea nu ne e în gând să venim înaintea dumneavoastră să dovedim că avem dreptul la existență. Într-o asemenea chestiune nu ne putem apăra în fața dumneavoastră, nu putem decât să acuzăm în fața lumii civilizate sistemul asupritor, care tinde să ne răpească ceea ce un popor are mai scump: legea și limba! De aceea nu mai suntem aici acuzați, ci acuzatori!”

1. Explicați prima frază din text.
2. Identificați principiul invocat de Rațiu în discursul să referitor la poporul român.
3. Precizați principalul scop (obiectiv) al luptei politice a românilor după anul 1867.

D. „Persecuția a fost împinsă până la atari limite, încât găsești cu greu un singur ziarist român scriind la un ziar politic care să nu fi fost în închisoare pentru vreun delict politic”(R.W. Seton_Watson, 1907).

„...Ungurii nu vor admite niciodată ca să se facă în țara lor o pseudofederație elvețiană, ei fiind deciși să lupte prin foc și sabie, contra unor asemenea tendințe.” (*Coloman Szell, Președintele Consiliului de Miniștri ai Ungariei, 1899*)

„Politica mea șovină este o năzuință irezistibilă către un scop determinat și către atingerea lui cu orice preț. Acest scop este crearea unui stat unghuresc unitar și cu o singură limbă.” (*Baronul Desider Banffy, Președintele Consiliului de Miniștri al Ungariei*).

1. Încercați să polemizați cu autorii celor trei afirmații.